

Model for pædagogisk tilsyn på de kommunale sprogcentre

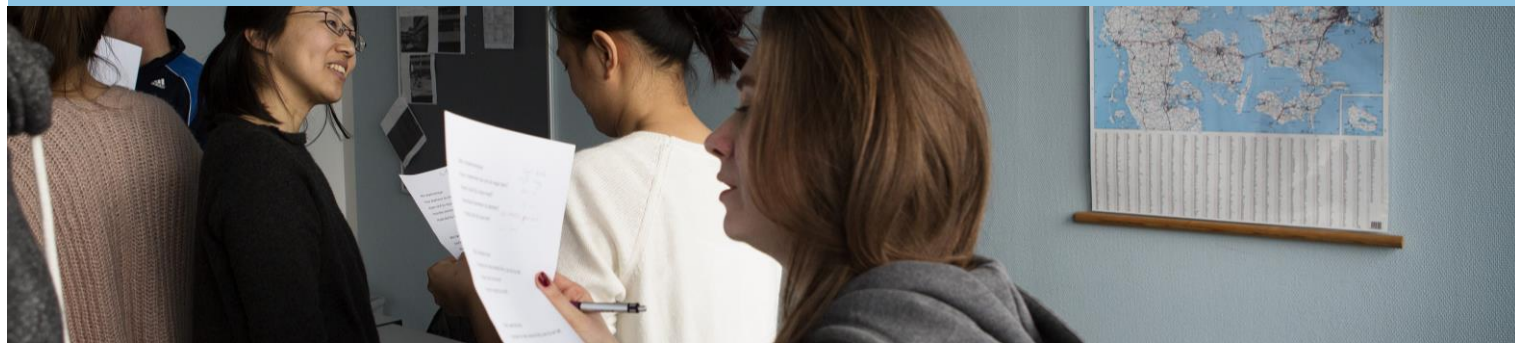

Foto: Klaus Holsting

I denne introduktion præsenteres en ny model for det pædagogiske tilsyn, som kan anvendes på tværs af de kommunale sprogcentre. Modellen er udviklet i et samarbejde mellem Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) og de kommunale sprogcentre på opdrag fra Slagelse Sprogcenter og Vestegnens Sprog- & Kompetencecenter.

Introduktion til tilsynsmodel

Formålet med at udvikle en fælles model for det pædagogiske tilsyn har været:

- 1 At synliggøre kvalitet og indhold af danskundervisningen på de kommunale sprogcentre
- 2 At udvikle et redskab til intern udvikling på de kommunale sprogcentre
- 3 At skabe en ensartet tilsynsmodel, der giver mulighed for at udveksle viden og erfaringer på tværs.

Modellen er udviklet med afsæt i ministeriets vejledning om det pædagogiske tilsyn, input fra 10 forstandere fra de kommunale sprogcentre og input fra øvrige vejledninger og evalueringer af det pædagogiske tilsyn på sprogcentre (fx KORA 2014, KL 2010).

Udover denne introduktion er der udarbejdet en vejledning om selvevaluering, en grundskabelon og fem temaer. De øvrige dokumenter er henvendt til sprogcentre og udfyldes forud for tilsynsbesøget.

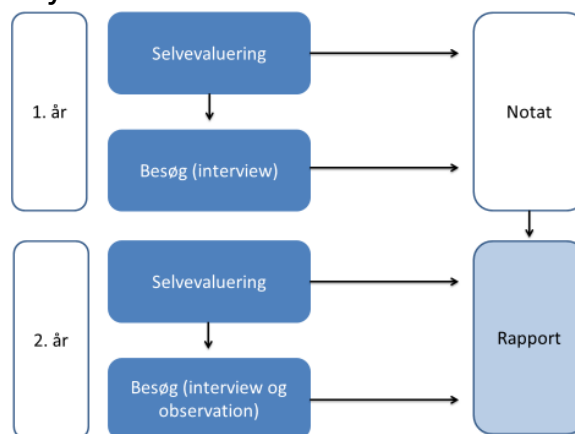
Modellens form

Det pædagogiske tilsyn gennemføres årligt og består af tre obligatoriske hovedelementer: en selvevaluering, et besøg med interview og et kort notat udarbejdet af tilsynsførende.

Hvert andet år (i tilsynsåret) gennemføres desuden et mere omfangsrigt tilsynsbesøg, der også indbefatter observation af undervisning og flere interviews. Hvert andet

år sammenfatter tilsynsførende resultaterne af tilsynsbesøgene i en kortfattet rapport til Styrelsen for International Rekruttering og Integration, jf. figur 1.

Figur 1
Tilsynsmodel

Modellen for det pædagogiske tilsyn bygger på principperne for et dialogbaseret kvalitetstilsyn (se fx Undervisningsministeriet 2014a og KL 2010) og sætter i forlængelse heraf særligt fokus på *kvalitet og udvikling af undervisningen*. Tilsynsmodellen honorerer de formelle krav til temaer og spørgsmål, der fremgår af vejledningen om danskuddannelserne (Undervisningsministeriet 2014b) og udvider disse, så der rettes et øget fokus mod tilrettelæggelse og udvikling af god undervisning (jf.

KORAs anbefaling om at udvikle en tilsynsguide med fokus på at styrke arbejdet med undervisningens kvalitet, (KORA 2014).

Modellen er desuden tilrettelagt, så den forener de eksterne krav til det pædagogiske tilsyn med det interne udviklingsarbejde, der foregår på de enkelte sprogcentre. Et vigtigt element i denne tilsynsmodel er derfor at sikre, at tilsynet rummer et udviklingspotentiale, og at arbejdet med tilsynet kan tilrettelægges, så det også giver mening mht. lokale udviklingsaktiviteter og lokale pejlemærker og visioner for organisationen.

De enkelte sprogcentre kan derfor vælge at inddrage et tema mere i arbejdet med selvevalueringen end det, der indgår i det årlige tilsyn. Er der f.eks. et ønske om at arbejde med at udvikle de voksenpædagogiske læringsmiljøer, kan dette tema udfoldes mere konkret i selvevalueringen, der giver mulighed for at arbejde med en intern refleksionsproces i forbindelse med at beskrive den aktuelle praksis på sprogcenteret og vurdere styrker og svagheder ved den nuværende praksis.

I det følgende bliver de tre fælles obligatoriske elementer præsenteret nærmere.

1: Om selvevalueringen

Et hovedelement i denne tilsynsmodel er selvevalueringen. Under selvevalueringsforløbet skal sprogcentrene iagttage deres egen praksis og sætte ord på, hvad de gør, og analysere og vurdere deres praksis mht. styrker og svagheder. Sprogcentrene gennemfører selvevalueringsforløbet i et samarbejde mellem ledelse og undervisere.

Selvevalueringen består af to dele: én grundskabelon og fem temaark. Temaarkene sætter fokus på følgende fem temaer:

- 1 Eksterne samarbejdspartnere
- 2 Undervisningstilbud tilpasset den enkelte kursist
- 3 Voksenpædagogiske læringsmiljøer
- 4 Løbende evaluering og udvikling af undervisningen
- 5 Undervisernes kompetenceudvikling.

Der er udarbejdet en vejledning til selvevalueringen, som guider sprogcentrene gennem selvevalueringsforløbet og kommer med gode råd om processen.

Grundskabelonen

Sprogcentrenes udfyldelse af grundskabelonen giver en kort og faktuel beskrivelse af de rammer, værdier og praksisser, der former det enkelte sprogcenter, og denne beskrivelse udgør, sammen med udfyldelsen af temaark, grundlaget for tilsynsbesøget.

Grundskabelonen omfatter alle de temaer, som er relevante og lovpligtige for det pædagogiske tilsyn. Til hvert tema er der en række spørgsmål, som alle skal besvares. Som supplement til grundskabelonen kan sprogcentret vedlægge relevant dokumentation som fx statistik om gennemførelse, kursisttilfredshedsundersøgelser eller lignende.

Sprogcentret skal udfylde grundskabelonen årligt, men tager hvert år afsæt i sidste års beskrivelse, som så blot justeres, i det omfang det er nødvendigt.

Spørgsmålene i grundskabelonen består af både åbne og lukkede spørgsmål, fx åbne beskrivelser som denne:

Beskriv, hvordan I definerer et godt voksenpædagogisk læringsmiljø.

Her kan sprogcentrene tage afsæt i eksisterende dokumenter om fx værdigrundlag eller vælge at formulere en ny, kort beskrivelse som svar på spørgsmålet.

Andre spørgsmål har en mere faktuel og kortlæggende karakter, fx dette:

Er der på sprogcentret afviklet særligt tilrettelagte undervisningstilbud til kursister med særlige behov (fx traumatiserede flygtninge, ordblinde mv.) i de seneste 12 måneder?

Formålet med disse spørgsmål er at afklare kursistgruppens sammensætning i de sidste 12 måneder, og hvilke tilbud sprogcenteret har afviklet i perioden.

De fem temaark

Udover grundskabelonen skal sprogcentrene hvert år udfylde et temaark. Temaarkene lægger op til mere udfoldede beskrivelser og vurderinger af den aktuelle pædagogiske praksis på sprogcentret inden for et bestemt tema.

De sprogcentre, der vælger at anvende den nye model for det pædagogiske tilsyn, fastlægger i fællesskab et årligt fælles obligatorisk tema for selvevalueringen. Derudover kan hvert enkelt sprogcenter selv vælge at arbejde med et valgfrit tema udover det obligatoriske.

Hvert temaark indeholder to faser: en beskrivende fase (fase A) og en analyserende/vurderende fase (fase B). Til hver fase er der opstillet en række arbejdsspørgsmål, som guider sprogcentrene igennem en diskussion og analyse af deres praksis.

I temaarket om undervisning tilpasset den enkelte kursist skal sprogcentrene fx svare på dette spørgsmål i fase A:

Beskriv, hvordan I tilrettelægger og gennemfører en undervisning, som tilgodeser kursistgruppens undervisningsbehov.

Og drøfte dette spørgsmål i fase B:

Hvilke styrker og svagheder I ser ved jeres praksis.

Kom fx ind på:

- Hvor gode I er til at være opmærksomme på kursisternes behov og forudsætninger i forbindelse med tilrettelæggelsen af undervisningen.

Sprogcentrene skal selv samle op på deres diskussioner og notere de centrale pointer og argumenter i et fælles dokument. Dokumentet danner grundlag for intern udvikling på sprogcentrene og indgår samtidig som dokumentation og forberedelse til besøg i forbindelse med det pædagogiske tilsyn.

2: Om besøg

Den tilsynsførende gennemfører årligt et besøg på sprogcentrene. Besøget tager afsæt i selvevalueringen (sprogcentrenes udfyldte grundskabelon og temaark) og har til hensigt at udfolde udvalgte centrale elementer af den pædagogiske praksis på det enkelte sprogcenter. Under besøget gennemfører den tilsynsførende interview med repræsentanter for ledelse og undervisere.

Hvert andet år gennemføres desuden interview med udvalgte kursister (og evt. andre relevante aktører) samt observation af undervisningen. Observationerne er en vigtig kilde til viden – ikke bare om, hvad lærere siger, de gør, men om, hvad det konkret er for en praksis, der udspiller sig i undervisningen på sprogcentret. Observationerne kan således udmunde i konkrete beskrivelser af og eksempler på praksis, ligesom de kan give indblik i læringsmiljøets tavse eller ikke-italesatte viden. Sidstnævnte giver også den tilsynsførende mulighed for at spørge mere konkret ind til, hvordan fx kursister og lærere oplever udvalgte elementer af undervisningen og det voksenpædagogiske læringsmiljø på det pågældende sprogcenter. Desuden kan observationerne efterfølges af en kort samtale med pågældende lærer, hvor tilsynsførende og lærer i fællesskab reflekterer over formål og intentioner med den konkrete undervisningspraksis,

udfordringer mht. målgruppen og ønsker til videreudvikling mv. På denne måde kan observationerne også bidrage til en generel refleksionsproces hos de lærere, der indgår i tilsynet.

3: Om de årlige notater og tilsynsrapporten

Hvert år udarbejder den tilsynsførende et kort notat for hvert sprogcenter på baggrund af selvevalueringen samt interviewbesøg. Notatet er henvendt til sprogcentrene og indeholder en beskrivelse af datagrundlag for notatet, en beskrivelse af sprogcenterets praksis indenfor tilsynets hovedtemaer samt fremadrettede opmærksomhedspunkter til sprogcenteret på baggrund af indtrykkene i forbindelse med tilsynet i sin helhed.

Hvert andet år (i tilsynsåret) sammenfatter tilsynsførende resultaterne af tilsynsbesøgene i en kortfattet rapport til Styrelsen for International Rekruttering og Integration.

Modellens indhold

Modellen for det pædagogiske tilsyn tager afsæt i de 10 elementer (temaer), som den gældende vejledning om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl. beskriver,¹ og er dermed udformet, så tilsynet lever op til gældende lovkrav. I denne model er de 10 elementer dog for overskuelighedens skyld samlet under fire hovedtemaer:

- 1 Sprogcenterets profil
- 2 Eksterne samarbejdspartnere
- 3 Undervisningens indhold og tilrettelæggelse
- 4 Udvikling af underviserkompetencer.

Hvert hovedtema udfoldes med en række relevante undertemaer:

Sprogcenterets profil

- Værdigrundlag og mål
- Beliggenhed og fysiske rammer
- Flexibilitet i undervisningstilbud
- Omfang af tilbud
- Særlige opgaver eller rammer, aftalt med den driftsansvarlige kommune.

Eksterne samarbejdspartnere

- Samarbejde med virksomheder
- Samarbejde uddannelsesinstitutioner
- Samarbejde med øvrige interessenter.

¹ Jf. afsnit 8 i Vejledning om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl., nr. 9128 af 20. marts 2014

TABEL 1: SAMMENHÆNG MELLEM DATAKILDER OG TEMAER I TILSYNSMODEL

	Grundskabelon	Temaark	Interview	Observation
PROFIL: Værdigrundlag og mål	X	X	X	
PROFIL: Beliggenhed og fysiske rammer	X		X	
PROFIL: Fleksibilitet i undervisningstilbud	X			
PROFIL: Omfang i tilbud	X			
PROFIL: Opgaver for den driftsansvarlige kommune	X		X	
EKSTERN: Samarbejde med virksomheder	X	X	X	
EKSTERN: Samarbejde med uddannelsesinstitutioner	X	X	X	
EKSTERN: Samarbejde med øvrige	X	X	X	
UNDERVISNING: Tilpasning til den enkelte kursist	X	X	X	X
UNDERVISNING: Voksenpædagogisk miljø	X	X	X	X
UNDERVISNING: Evaluering og udvikling	X	X	X	X
UNDERVISNING: Arbejdsmarkedsrettet dansk	X			
KOMPETENCER: Uddannelse og kompetenceudvikling	X	X	X	

Undervisningens indhold og tilrettelæggelse

- Undervisningstilbud tilpasset den enkelte kursists forudsætninger og behov
- Det gode voksenpædagogiske læringsmiljø
- Løbende evaluering og udvikling af undervisningen
- Tilrettelæggelse af arbejdsmarkedsrettet dansk.

Udvikling af underviserkompetencer

- Undervisernes uddannelse og kompetenceudvikling.

De fire temaer afdækkes både gennem selvevalueringen (udfyldelse af grundskabelon og temaark) og i et vist omfang gennem interviews og observation. Indholdet af interviewene bygger ovenpå viden fra selvevalueringen, og temaerne for interviews kan derfor ikke fastlægges i detaljer på forhånd. Interviews og observation vil dog primært have fokus på undervisningens indhold og de eksterne samarbejdsrelationer. Tabel 1 giver et overblik over, hvilke datakilder der giver viden om de forskellige undertemaer.

For et mere detaljeret indblik i, hvordan de enkelte temaer belyses, se dokumentet 'Grundskabelon' og de fem temaark.

Referencer

- KORA, 2014: Pædagogisk tilsyn med danskuddannelserne
- KORA, 2015: Kvalitetsindikatorer for danskuddannelsen for voksne udlændinge
- KL, 2010: Kvalitet og udvikling af danskuddannelserne
- EVA, 2014: Danskuddannelse til voksne udlændinge
- Undervisningsministeriet, 2014a: Dialogbaseret kvalitetstilsyn
- Undervisningsministeriet 2014b: Vejledning om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl. (VEJ nr. 9128 af 20.3.2014)
- Undervisningsministeriet 2015: Bekendtgørelse af lov om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl. (LBK nr. 722 af 10.6.2015).
- Undervisningsministeriet 2016: Bekendtgørelse om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl. (BEK nr. 981 af 28.6.2016)